

अवितथमीक्षणं दृष्टिर्यस्य सः अनिलो यथा सर्वत्र समोऽपि दारुणिसंघर्षेण च तद्वाहकमग्निमाधत्ते एवं स्वयंपुत्रेषु समोऽपि दैत्यक्षपणं वीर्यमाधत्तेत्यर्थः ॥ २३ ॥ धिष्ठितमधिष्ठाय स्थितम् समीडे तुष्टावेत्यर्थः ॥ २४ ॥ २५ ॥ अदितेरेव पूर्वस्मिन् जन्मनि पृथिविरिति नाम तस्या गर्भाय अर्भकाय वेदागर्भेयस्य यद्वा वेदानां गर्भाय वेदेषु प्रकाशमानायेत्यर्थः त्रयो लोकानां भौयस्य सः त्रिनाभः तस्मै त्रयाणां लोकानां पृष्ठे उपरि स्थिताय शिपि शब्देन पशवो जीवास्तेष्वन्तर्यामितया प्रविष्टाय यज्ञो वै विष्णुः पशवः शिपिर्यज्ञ एव पशुषु प्रतितिष्ठतीति श्रुतेः यद्वा शिपयोरश्मयस्तेर्वेष्टितायेत्यर्थः तथापि विष्णवे व्यापिने ॥ २६ ॥ अंतः पतितं तृणादियथा गभीरं स्रोत आक्षिपति आकर्षति तथा कालात्मा भवान् विश्वमाक्षिपति ॥ २७ ॥

प्रविष्टमात्मनि हरे रंशं त्ववितथेक्षणः ॥ सोऽदित्यां वीर्यमाधत्त तपसा चिरसंभृतम् ॥ समाहितमनाराज न दारुण्यग्निं यथाऽनिलः ॥ २३ ॥ अदितेर्धिष्ठितं गर्भं भगवंतं सनातनम् ॥ हिरण्यगर्भो विज्ञाय समीडे गुह्यनामभिः ॥ २४ ॥ ब्रह्मो वाच जयोरुगाय भगवन् नुरुक्रमनमोस्तुते ॥ नमो ब्रह्मण्य देवाय त्रिगुणाय नमोनमः ॥ २५ ॥ नमस्ते पृथ्विगर्भाय वेदगर्भाय वेधसे ॥ त्रिनाभाय त्रिपृष्ठाय शिपिविष्टाय विष्णवे ॥ २६ ॥ त्वमादिरंतो भुवनस्य मध्यमनंत शक्तिपुरुषं यमाहुः ॥ कालो भवानाक्षिपती श विश्वं स्रोतो यथाऽतः पतितं गभीरम् ॥ २७ ॥ त्वं वै प्रजानां स्थिरजंगमानां प्रजापती नामसि संभविष्णुः ॥ दिवौ कसां देव दिवश्च्युतानां परायणं नौरिव मज्जतोऽप्सु ॥ २८ ॥ इति श्रीभागवते महापुराणे अष्टमस्कंधे सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ श्रीशुक उवाच इत्थं विरिंच्यस्तुत कर्मवीर्यः प्रादुर्बभूवामृतभूरदित्याम् ॥ चतुर्भुजः शंखगदाब्जचक्रः पिशंगवासानलिनायतेक्षणः ॥ १ ॥

प्रजापतीनां च त्वमेव संभविष्णुः उत्पादनशीलोऽसि अयं भावः नश्येवं भूतस्य तव जन्मादिसंभवः किंतु देवानां प्रजापतीनां प्रजानां च परमाश्रयत्वेन तत्कार्यसाधनायावतारोऽयमस्तान् स्वर्गच्युतान् पुनः स्वर्गे स्थापयेति ॥ २८ ॥ इत्यष्टमस्कंधे टीकायां सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ ॥३३॥ ॥३३॥ ततस्त्वष्टादशे भूत्वा वामनः सत्कृतोऽखिलैः यज्ञगतस्ततस्तेन सत्कृत्योक्तो वरान् वृणु ॥ १ ॥ इत्थं विरिंच्येनस्तुतं कर्मदेवकार्यलक्षणं वीर्यं च प्रभावो यस्य स हरिरदित्यां प्रादुर्बभूवेति त्रयाणामन्वयः अमृतभूः मृत्युजन्मशून्यः शंखगदाब्जचक्राणि अस्य संतीति तथा अर्श आदित्वेन मत्वर्थीयोऽच प्रत्ययः अविसर्गपाठे स चासौ पिशंगवासाश्च ॥ १ ॥